

Datum 2024-04-10

Ärendenummer SLK-2024-00073

Finansdepartementet

fi.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia till

fi.ofa.k.remiss@regeringskansliet.se

Fi2023/03211

Göteborgs Stads yttrande över betänkande Förändring genom försök från Försöksverksamhetskommittén (SOU 2023:94)

Samlad bedömning

Göteborgs Stad ser i huvudsak positivt på utredningens förslag om försöksverksamhet med författningsändringar som möjliggör försök genom samverkan. Frågor kring avveckling och eventuell återgång efter avslutad försöksverksamhet bör tydligt regleras i samverkansavtalen.

Det finns dock otydligheter i utredningen där Göteborgs Stad anser att det är viktigt att inte försöksverksamheter ersätter en nationell utredning och ordinarie lagstiftningsprocess. Utvärderingarna av försöksverksamhet bör utgöra grund för fortsatta utredningar.

Göteborgs Stad ser positivt på förslagen om försöksverksamhet genom informationsdelning och grävatten samt tillstyrker förslagen inom lantmäteriområdet.

Göteborgs Stad kan se att det finns positiva aspekter med en försöksverksamhet inom hälso- och sjukvård i enlighet med utredningens förslag. Framst utifrån ett patientperspektiv men även om samverkan leder till ett mer effektivt nyttjande av befintliga resurser. Både regioner och kommuner har utmaningar inom kompetensförsörjningen och konkurrerar ibland om samma kompetenser.

Göteborgs Stad anser att kommittén borde ha tagit fram en försöksverksamhet, särskilt med tanke på regeringens kommande aktivitetskravsreform. Den nuvarande arbetsmarknadspolitiken är inte tillräcklig för de som står längst från arbetsmarknaden, inte minst för personer med ekonomiskt bistånd. Möjliggörandet av finansiella överenskommelser mellan Arbetsförmedlingen och kommunerna kan

komplettera detta för att säkra att individer får det stöd de behöver för att gå från bidrag till jobb.

Göteborgs Stad är öppna för att regeringen inrättar en permanent struktur för försöksverksamhet i kommunsektorn, exempelvis en stående utredning inom kommittéväsendet. Men det behöver finnas en transparens då en kommitté inte är lika öppen om man inte har ett utredningsdirektiv.

Då det är svårt att förutse konsekvenserna av försöksverksamheterna är det viktigt att följa upp såväl proportionalitetsprincipen som finansieringsprincipen i samband med utvärderingen av respektive försök.

Försöksverksamhet med ett statsbidrag för små kommuner

Göteborgs Stad ser positivt på försöket även om problemen med riktade statsbidrag är väl känt i kommunsektorn och hos staten. Antalet bidrag har genom åren vuxit och blivit så många att det är svårt att överblicka. Den administrativa kostnaden för hanteringen av statsbidrag i kommunerna är stor, något som Statskontoret bekräftat i sina rapporter. Riktade statsbidrag gör den kommunala planeringen och styrningen kortsiktig och ryckig. Detta gäller både för små och stora kommuner. De riktade statsbidragen till kommuner och regioner slår alltför ofta fel, trots goda avsikter. Statsbidragen bör i första hand vara generella och nivåhöjande, det vill säga permanenta och ta hänsyn till den demografiska utvecklingen.

Förslag om en försöksverksamhet med avtalssamverkan mellan regioner och kommuner om hälso- och sjukvård i hemmet

Göteborgs Stad kan konstatera att frågan om kommunens möjlighet att medverka i den specialiserade vården är oklar. Utredningen Nästa steg - Ökad kvalitet och jämlikhet i vård och omsorg för äldre personer (SOU 2022:41) bedömde att en utredning bör få i uppdrag att förtydliga ansvarsfördelningen mellan huvudmännen och möjligheten till samverkan inom den specialiserade vården i hälso- och sjukvårdslagen. Göteborgs Stad ansåg att det är en mycket angelägen fråga och att en sådan utredning bör tillsättas skyndsamt. Såvitt Göteborgs Stad vet så är ingen utredning tillsatt ännu. Föreliggande utredning lyfter att det saknas domstolspraxis som kan ge en tydlig ledning i frågan om vilka insatser en kommun får utföra och att det därför finns en rättslig osäkerhet kring exakt var gränsen för kommunernas kompetens att utföra vård som har sin grund i den specialiserade vården går. Denna rättsliga otydlighet och osäkerhet försvårar för kommuner och regioner som vill avtalssamverka kring patienter som vårdas i hemmet och behöver både primärvård och specialiserad vård. Med detta som bakgrund föreslås en försökslag som utökar möjligheten till samverkan mellan kommuner och regioner inom hälso- och sjukvårdsområdet.

Frågan om vad som är primärvård respektive specialistvård är därtill komplicerad utifrån utvecklingen inom hälso- och sjukvård. Av förarbeten till hälso- och sjukvårdslagen framgår att det är svårt att dra någon exakt gräns mellan kommunens och regionens ansvar för vården, eftersom gränsen mellan primärvård och specialiserad vård förändras i takt med den medicinska utvecklingen. Detta är en utveckling som lett till att betydligt fler patienter vårdas inom kommunernas verksamheter.

Göteborgs Stad kan se att det finns positiva aspekter med en försöksverksamhet i enlighet med utredningens förslag. Främst utifrån ett gemensamt ansvarstagande för att stärka kommunernas och regionernas kapacitet att ge ett gott omhändertagande av patienter som vårdas i hemmet och om samverkan leder till ett mer effektivt nyttjande av befintliga resurser. Det finns dock några aspekter Göteborgs Stad vill påtala i sammanhanget. Det finns en otydlighet vad som avses med texten på sidan 236 ”*Genom Socialstyrelsens utvärdering kan resultatet av försöket spridas*”. Göteborgs Stad anser att det är viktigt att inte försöksverksamheter ersätter en nationell utredning och ordinarie lagstiftningsprocess gällande ansvarsfördelningen mellan huvudmännen och möjligheten till samverkan inom den specialiserade vården i hälso- och sjukvårdslagen. En utredning i frågan behöver genomföras parallellt med eventuell försöksverksamhet. Därtill är det viktigt att regionerna parallellt med att det pågår försöksverksamheter arbetar för att bedriva specialiserad vård i hemmet under hela dygnet. Det blir svårigheter om det enbart är den kommunala hälso- och sjukvården som har organiserat sig för att verka i den enskildes bostad på annan tid än vardagar dagtid.

Göteborgs Stad anser att det finns texter i utredningen som förenklar den kommunala primärvården. Utredningen använder ett exempel som lyfter fram att en åtgärd som dropp som ges av den kommunala primärvården endast tar några minuter att utföra. Att en åtgärd såsom att ge dropp endast skulle ta några minuter att utföra för den kommunala primärvården stämmer inte. Därtill tillkommer restid till och från patienten. Om det skulle hanteras så som utredningen exemplifierar anser Göteborgs Stad att det är en vård som inte gynnar patienterna och att det kan innebära risker för patientsäkerheten.

Den utvärdering av försöksverksamheten som Socialstyrelsen föreslår genomföra är viktig. Utredningen anger ett antal intressanta frågor för uppföljning/utvärdering. En av frågorna som tas upp är att undersöka om kommunens övriga uppdrag inom hälso- och sjukvården påverkas av avtalssamverkan. Göteborgs Stad har identifierat en viktig fråga i en utvärdering. Det är läkarmedverkan i den specialiserade vården under jourtid, kvällar nätter och helger, för de patienter som försökskommunerna eventuellt tar över enligt föreslagen avtalssamverkan.

För det fall försöksverksamhet införs är Göteborgs Stad positiv till att de kommuner och regioner som väljer att teckna avtal själva får avgöra omfattningen av den vård som kommunerna ska ge. Detta så att inte kommunerna riskerar att ta på sig vårdinsatser som de inte har möjlighet att utföra.

Storstäder eller kommuner i storstadsregioner kan ha särskilda utmaningar och förutsättningar. Göteborgs Stad ser därför att någon/några av eventuella försöksverksamheter genomförs av sådana regioner och kommuner och då gärna i områden där kommunerna genom avtal utför kommunal primärvård i ordinärt boende.

Göteborgs Stad konstaterar att en eventuell avtalssamverkan kräver följsamhet till upphandlingslagstiftningen. Bland annat innebär det att försöken kan behöva begränsas i omfattning.

Försöksverksamhet med kommuners huvudmannaskap för läkarvård inom viss primärvård

Frågan om huvudmannaskap för läkaransvaret för de patienter som finns i den kommunala hälso- och sjukvården är inte ny. Genom åren har ett antal statliga utredningar diskuterat frågan och kommit fram till olika slutsatser.

Göteborgs Stad vill påtala att det är viktigt att patienter i den kommunala hälso- och sjukvården har god tillgång till läkare och att frågan behöver fokus, även i förhållande till nuvarande huvudmannaskap. Det är viktigt att ett eventuellt byte av huvudmannaskap inte fastställs som en lösning på ett grundproblem som oftast rörs sig om resursfråga, både ekonomiskt och tillgång till personal.

Inför eventuell försöksverksamhet finns några frågeställningar och risker som Göteborgs Stad anser behöver belysas. Nya gränsdragningsfrågor kan uppkomma mellan kommuner och regioner. Exempelvis, hur blir det för patienterna att få ta del av övriga kompetenser som tillhandahålls av vårdcentraler som till exempel psykologer, diabetessjuksköterskor och dietister? Även utrustning för undersökningar som tillhandahålls av vårdcentraler riskerar vid ett byte av huvudmannaskap vara mindre tillgängliga för patienterna. Om inte dessa risker omhändertas ser Göteborgs Stad att det kan leda till ojämlig vård. Kompetensförsörjningen kan bli en ännu större utmaning för kommunerna än för regionen.

Försöksverksamheter gällande samverkan mellan kommuner på lantmäteriområdet

Göteborgs Stad tillstyrker utredningens förslag i den del som rör möjlighet till samverkan mellan kommunala lantmäterimyndigheter (KLM). Möjligheten att samverka mellan myndigheter kommer att underlätta för KLM:er att ha en stabil bemanning inom den egna myndigheten samt att under tider med lägre inflöde hos den egna myndigheten kunna bidra till att minska kötider för förrättningar hos andra lantmäterimyndigheter. Utifrån detta tillstyrker

Göteborgs Stad förslaget till möjligheten till samverkan mellan befintliga KLM:er samt möjligheten att under de givna förutsättningar som anges få inrätta en tillfällig ny KLM berörande flera kommuner.

Försöksverksamhet med viss informationsdelning vid upphandling

Göteborgs Stad ser positivt på förslagen om försöksverksamhet genom informationsdelning mellan myndigheter för att på ett enklare och mer effektivt sätt kunna identifiera oseriösa företag i syfte att kunna utesluta dessa från en upphandling, eller vidta åtgärder under avtalstiden, efter uppföljning. Göteborgs Stads upphandlande verksamheter hade sparat tid och resurser om det fanns ett system som samlar nödvändig information. Förslaget har möjlighet att på sikt minska kommunens administration.

Göteborgs Stad ser ytterligare behov än de som nämns i förslaget, som att få information från andra kommuner och myndigheter som vidtagit åtgärder eller gör utredningar avseende de aktuella företagen som kan vara verksamma i flera kommuner. Det vore önskvärt om även denna information samlades och att en utpekad myndighet får ansvaret. Även om åtgärder utifrån förslaget bedöms kunna förenkla och effektivisera kontrollerna bedöms de inte kunna ersätta alla stadens kontroller. Exempel på sådana kontroller som förslaget inte omfattar är utredningar kring bulvaner och målvakter som sätts in i styrelser eller kring att kriminella personer vistas eller arbetar på upphandlade boenden. Att inkludera polis i försöksverksamheten för att dela med sig av tips utifrån underrättelser bedöms öka möjligheten att motverka organiserad brottslighet som agerar inom välfärdssystemen. Att återföra erfarenheter och kunskap utifrån egna uteslutningsgrunder om vilka risker och oegentligheter som påträffas vid kontroller och uppföljning bedöms ytterligare stärka förmågan att motverka välfärdsbrott med koppling till upphandling.

Göteborgs Stad ser att hantering av personuppgifter i informationsinsamling och informationsdelning behöver utredas för att bli ändamålsenlig för kommuner.

Försöksverksamhet med recirkulerat vatten som dricksvatten

Göteborgs Stad instämmer i SKR:s bedömning att det skulle vara värdefullt att testa ett system där gråvatten kan återanvändas till dricksvatten. Det skulle, som utredningen beskriver, kunna användas av flera kommuner och leverantörer av dricksvatten och därmed öka kommunsektorns kapacitet att säkerställa dricksvatten.

Arbetsmarknadsområdet

Göteborgs Stad anser att det är angeläget med försöksverksamhet inom arbetsmarknadsområdet och beklagar att försökskommittén inte förmådde få till någon försöksverksamhet inom området. Göteborgs Stad delar kommitténs bedömning att kommunernas fulla potential inom arbetsmarknadsområdet inte tillvaratas. Den statliga arbetsmarknadspolitiken

når inte de som behöver stödet allra mest. Det har skett en serie förändringar inom den statliga arbetsmarknadspolitiken de senaste åren som påverkat förutsättningar för samverkan med Arbetsförmedlingen. Göteborgs Stad anser att staten behöver skapa möjligheter för försöksverksamhet inom arbetsmarknadsområdet för att kunna pröva olika samverkansformer. Det finns behov av att förbättra samverkan mellan Arbetsförmedlingen och kommuner. Göteborgs Stads erfarenheter är att Arbetsförmedlingen behöver anskaffa tjänster som möjliggör finansiella överenskommelser med kommuner. Detta behöver beaktas med anledning av regeringens kommande aktivitetskravsreform med syfte att motverka långvarigt bidragsberoende.

Sedan två år skrivs en ny form av årlig överenskommelse mellan kommunerna och Arbetsförmedlingen där Arbetsförmedlingen har huvudansvaret för att driva arbetet. I Göteborg har liknande avtal funnits sedan 2016 och den modellen som tagits fram har legat till grund för det nya nationella arbetssättet. Göteborg Stad skulle kunna vara en särskilt lämplig kommun att genomföra försöksverksamhet i samverkan med Arbetsförmedlingen. Med inriktning där kommunen får en tydlig roll i att samordna insatser kring de individer som står väldigt långt ifrån arbetsmarknaden och som kommer att behöva omfattande stödinsatser för att nå ett arbete. Detta skulle också kunna kombineras med ett arbete att se över vilka incitament olika aktörer och leverantörer som har uppdrag från det offentliga har för att samverka för individens bästa på väg mot ett arbete.

Det behövs även nya sätt att arbeta med grupper som står relativt långt från arbetsmarknaden för att på sikt kunna möta den samhällsutmaning som kompetensförsörjningen innebär. Både för kommunsektorn och näringslivet.

Förslag om permanent kommitté inom kommittéväsendet

Göteborgs Stad är positiv till förslaget om en permanent kommitté inom kommittéväsendet för att stötta kommuner och regioner i frågor som rör försöksverksamheter. Med en fast beredningsorganisation med ett tydligt uppdrag skulle beredningen av ett beslut om att medge en viss försöksverksamhet gå snabbare jämfört med tillsättande av en utredning för varje initiativ till försök.

Göteborgs Stad har positiva erfarenheter från olika utvecklingsarbeten inom EU. Kommissionens gemensamma forskningscentrum, Joint Research Centre (JRC) har tagit fram oberoende och evidensbaserad kunskap och vetenskap inom agendan för urban utveckling. Primär målgrupp för kunskapsstödet är kommuner, regioner och statliga myndigheter. JRC är ett exempel där EU har erfarenhet av och struktur för stöd åt försöksverksamhet i kommunsektorn.

Göteborg den 10 april 2024
GÖTEBORGS KOMMUNSTYRELSE

Jonas Attenius

Mathias Sköld